

Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejas sanāksme
Skolas ielā 28, 2.korp. 3.stāva zālē

PROTOKOLS Nr. 14

Rīgā,

2013.gada 11.decembris, plkst. 14:00

Sēdi vada:

Ingus Alliks, Labklājības ministrijas (LM) valsts sekretāra vietnieks, Dzimumu līdztiesības komitejas (Komiteja) vadītājs.

Sēdē piedalās:

Agnese Gaile, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte;

Iluta Lāce, biedrības „Resursu centrs sievietēm „Marta”” (RCS „Marta”) vadītāja;

Pēteris Leiškalns, Latvijas darba devēju konfederācijas (LDDK) Sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts;

Annele Tetere, RCS „Marta”, politikas koordinatore;

Sandris Rāgs, Tieslietu ministrijas (TM) Civiltiesību departamenta Vispārējo civiltiesību nodaļas juriskonsults;

Gundega Krastiņa, Satiksmes ministrijas (SM) Finanšu un attīstības plānošanas departamenta vecākā referente;

Aiva Kuzmina, Veselības ministrijas (VM) Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vecākā referente - VM Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vadītājas Ingas Birznieces vietā;

Silvija Šimfa, Latvijas pašvaldību savienība, padomniece veselības un sociālajos jautājumos;

Alise Zālīte, Ārlietu ministrijas (AM) Humanitāro jautājumu nodaļa;

Inta Poudžiunas, nodibinājuma „Talsu novada krīžu centrs” psiholoģe;

Ilze Vonda, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) Klimata un Vides politikas integrācijas departamenta vecākā eksperte - VARAM Budžeta un finanšu departamenta Budžeta nodaļas, finanšu analītiķa Maijas Brunavas vietā;

Daina MežECKA, Ziemeļu Ministru padomes (ZMP) biroja Latvijā padomniece;

Ilze Muceniece, Aizsardzības ministrijas (AiM) Personāla attīstības departamenta Personāla nodaļas vadītāja, Ilonas Dreģes, AiM Valsts sekretāra vietnieces administratīvajos un juridiskajos jautājumos vietā.

Pieaicinātie dalībnieki:

Viktorija Boļšakova, LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākā referente

Sēdē nepiedalās:

Jānis Ušpelis, Ekonomikas ministrijas (EM) Tautsaimniecības struktūrpolitikas departamenta vecākais referents;

Inete Ielīte, biedrības „Latvijas Bērnu forums” pārstāve;

Edīte Kalniņa, Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienības (LDzLA) valdes priekšsēdētāja, Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju tīkls (LSOST);

Inese Kurzemniece - Latvijas Lauku sieviešu apvienība (LLSA);
Šarlote Bērziņa – Tiesībsarga (TS) biroja juriste;
Solvita Vēvere, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta direktore;
Līvija Marcinkēviča, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) priekšsēdētāja vietniece;
Ilze Slokenberga, Zemkopības ministrijas (ZM) Stratēģijas analīzes nodaļas vadītāja vietniece;
Maiga Dzērvīte, LSOST valdes locekle, Jauno Pensionāru biedrības pārstāve;
Laila Balga, Sieviešu tiesību institūta pārstāve;
Natālija Freimane, Ministru Kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību organizācijās biroja vecākā referente;
Evija Papule, Izglītības un Zinātas ministrijas (IZM) Valsts sekretāra vietniece – Izglītības departamenta direktore.

Sēdi protokolē: Lauma Rozīte-Torpe, Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā referente.

Darba kārtība

I.Alliks atklāj šī gada pēdējo dzl komitejas sanāksmi un informē par darba kārtību.

1. Labklājības un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju projekts „Dzimumu aspekta integrācija klimata pārmaiņu politikā: Zviedrijas un Dānijas pieredze” (L.Rozīte-Torpe – LM, I.Vonda – VARAM)
2. Plāna Dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012.-2014.gadam 3.4. punkts „Mazināt darba samaksas atšķirības starp sievietēm un vīriešiem” (LM, Komitejas locekļi)
3. Vardarbības pret sievietēm mazināšana: kopējās un starpinstitucionālās aktualitātes (V.Boļšakova – LM, E.Drobiševska – TM, I.Poudžiunas)
4. Citi jautājumi
 - a) Aktualitātes saistībā ar Eiropas Komisijas Vienlīdzīgu iespēju starp vīriešiem un sievietēm padomdevēju komitejas darbu (E.Kalniņa – Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls)
 - b) Aktualitātes no Eiropas Sieviešu lobija (E.Kalniņa – Eiropas Sieviešu lobija Valdes locekle)

I.Alliks aicina sēdes dalībniekus akceptēt darba kārtību un pāriet pie darba kārtības 1.jautājuma.

1. Labklājības un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju projekts „Dzimumu aspekta integrācija klimata pārmaiņu politikā: Zviedrijas un Dānijas pieredze” (L.Rozīte-Torpe – LM, I.Vonda – VARAM)

L.Rozīte-Torpe informē Komitejas locekļus par projektu, kas tika īstenots saskaņā ar Plāna dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012.–2014.gadam 2.5. aktivitāti, kas paredz veicināt klimata, vides aizsardzības un dzimumu līdztiesības ekspertu izglītību par dzimuma aspekta integrēšanu klimata un vides aizsardzības politikās. Saskaņā ar šo aktivitāti gada sākumā Ziemeļu Ministru padomes Mobilitātes programmā valsts pārvaldes darbiniekiem

tika iesniegts projekts „Dzimuma aspekta integrēšana klimata pārmaiņu politikā: Dānijas un Zviedrijas pieredze”. Projekts tika īstenots septembrī un tajā piedalījās 1 LM un 2 VARAM ierēdņi. Dānijas un Zviedrijas valsts un nevalstiskajās organizācijās, pētījumu centros un pašvaldībās tika iegūta informācija par to, kas DK un SE tiek darīts un kādi pētījumi veikti saistībā ar sieviešu un vīriešu ietekmi uz klimata politiku.

Saistībā ar projekta ietvaros iegūtajām zināšanām L.Rozīte informē, ka dzimuma un klimata saistība var tikt iedalīta trīs daļās: kā sievietes un vīrieši ietekmē vidi, kā klimata izmaiņas ietekmē sievietes un vīriešus un kāda ir pārstāvniecība lēmumu pieņemšanā ar klimatu saistītos jautājumos.

I.Vonda papildina par iegūto pieredzi Zviedrijas pašvaldībā un konkrētiem pasākumiem dzimuma aspekta integrēšanai klimata pārmaiņu politikā. Viņa informē, ka projektā iegūtās zināšanas tiks izmantotas, lai identificētu pētījuma lauku (EEZ finanšu instrumenta ietvaros un tai skaitā izpildot arī Plāna Dzimumu Līdztiesības īstenošanai 2012.-2014.g. 2.6. uzdevumu) par sieviešu un vīriešu ietekmi uz klimata pārmaiņām Latvijā.

I.Vonda norāda, ka pētījumos būtiski apzināt sieviešu un vīriešu *ekoloģiskās pēdas nospiedumu* Latvijā un dzīvesveidu dažādās vecuma grupās, (vienlaikus novērtējot sieviešu un vīriešu esošās zināšanas par klimata izmaiņām un pielāgošanās pasākumu iespējām) un noskaidrot viedokli par klimata izmaiņu riskiem un nepieciešamajiem pielāgošanās pasākumiem. Tāpat pēc pētījumu un aptauju rezultātiem nepieciešams identificēt iespējamus pasākumus un veidus, kā uzrunāt vīriešus un sievietes par emisiju samazināšanu dzīvesveidā un par efektīvākajiem pielāgošanās pasākumiem, jo, kā pieredzes apmaiņas projekta laikā norādīja SE un DK kolēģi, sievietes un vīrieši ir jāuzrunā atšķirīgi. Nepieciešams arī apkopot statistisko informāciju transporta sektorā rezidentu vecumu grupās, (kas lieto auto ikdienā un kurās vecuma grupās tiek lietoti videi visnedraudzīgākās tehnoloģijas); par vīriešu un sieviešu mirstību karstuma vai plūdu dēļ u.c.; plūdu dēļ radušos zaudējumu apmērus un spēju kompensēt zaudējumus, u.c. citus datus, kas ļauj novērtēt vīriešu, sieviešu ievainojamību no klimata pārmaiņām Latvijā. Komitejas locekļi norāda uz to, ka projekts sniedz zināšanas klimata un dzimumu līdztiesības politikas sasaistei.

D. Mežecka interesējas, vai tiks īstenota sabiedrības un politiķu informēšana par projektā gūtajām zināšanām?

I.Vonda norāda, ka VARAM vadība ir informēta un projekta ietvaros iegūtā informācija un priekšlikumi tiks izmantoti nacionālās adaptācijas ("Eiropas Savienības stratēģija: pielāgošanās klimata pārmaiņām" ietvaros) stratēģijas izstrādē. Kā jau to norādīja SE kolēģi – īpaši būtisks ir politiskais atbalsts, jo bez tā ir grūti panākt vērtīgas izmaiņas.

Nolemj:

Informāciju pieņemt zināšanai

2. Plāna Dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012.-2014.gadam 3.4. punkts „Mazināt darba samaksas atšķirības starp sievietēm un vīriešiem” (LM, Komitejas locekļi)

I.Alliks informē, ka 2.darba kārtības jautājums saistīts ar Plāna dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012.-2014.gadam 3.4. aktivitāti ”Mazināt darba samaksas atšķirības sievietēm un vīriešiem”, kuras viens no tiešās darbības rezultātiem ir izstrādātas rekomendācijas sieviešu un vīriešu skaita līdzsvarošanai segregētajās nozarēs un dod vārdu L. Rozītei.

L.Rozīte prezentē pašreizējo situāciju Latvijā sieviešu un vīriešu nodarbinātības rādītājos un atalgojuma atšķirībās. Komitejas locekļi iesaistās diskusijā par privāto un publisko sektoru un iemesliem, kāpēc sabiedriskajā sektorā atalgojums abu dzimumu nodarbinātajiem ir augstāks.

A.Gaile izsaka Komitejas locekļiem priekšlikumu nākamo rekomendāciju izstrādi veikt uzņēmējdarbības jomā. Komitejas locekļi nolemj atbalstīt šo priekšlikumu. Tiek nolemts, ka LM elektroniski piedāvās Komitejas locekļiem darba grupas uzdevumu, bet EM kā atbildīgā institūcija par uzņēmējdarbības jomu tiks aicināta būt par koordinētāju rekomendāciju izstrādē. Komitejas locekļi arī nolemj rekomendācijas izstrādāt nevis šauri nozaru griezumā vai koncentrējoties uz mazajiem-vidējiem vai biržā kotētajiem uzņēmumiem, bet ietverot visus šos jautājumus.

I.Lāce piebilst, ka uzņēmējdarbības rekomendācijas var sasaukties ar Eiropas Kopienas nodarbinātības un sociālās solidaritātes programmā „PROGRESS” apstiprināto projektu „Atbalsts nacionāla līmeņa pasākumiem sieviešu un vīriešu līdztiesības nodrošināšanai ekonomisko lēmumu pieņemšanas procesos”.

D.Mežecka aicina uzrunāt Pārresoru Koordinācijas centru iesaistīties rekomendāciju izstrādē.

Nolemj:

1. Izstrādāt rekomendācijas uzņēmējdarbības jomā un aicināt EM koordinēt rekomendāciju izstrādes procesu.
2. Komitejas locekļi aicināti brīvprātīgi pieteikties dalībai darba grupā.
3. LM elektroniski izsūtīs darba uzdevumu.

3. Vardarbības pret sievietēm mazināšana: kopējās un starpinstitucionālās aktualitātes (V.Boļšakova – LM, I.Poudžiunas)

V.Boļšakova informē, ka TM Civiltiesību departamenta Starptautisko un procesuālo tiesību nodaļas vadītāja E.Drobiševska diemžēl nepiedalīsies sanāksmē, lai informētu par tiesiskās aizsardzības jomā paveikto saistībā ar vardarbības pret sievietēm mazināšanu, taču viņu aizstās kolēģis S.Rāgs.

V.Boļšakova informē, ka 26.novembrī MK apstiprināja informatīvo ziņojumu par vardarbību ģimenē – tas bija jau 4 šāds ziņojums, bet šogad pirmo reizi ar protokollēmumu. Saskaņā ar to uzdotās darbības attiecas uz statistikas un informācijas sistēmu sakārtošanu, kā arī padziļinātu divu normatīvo aktu analīzi - Krimināllikuma pants par maznozīmīgiem miesas bojājumiem un par sišanu ar spīdzināšanas paņēmieniem. Vienlaikus plānots Krimināllikumā kā noziedzīgu nodarījumu noteikt psiholoģisko vardarbību.

Saeimā 2. lasījumā izskatīti topošie grozījumi Civilprocesa likumā, kas nosaka, ka vardarbības ģimenē gadījumā policijai būs tiesības izņemt varmāku no mājokļa, arī, ja mājoklis pieder vardarbības veicējam, aizliegt tuvoties cietušajai personai uc.. Kavēšanās iemesls ir nepieciešamība pēc policistu apmācībām, kā piemērot šo likumu. Tādēļ likuma varētu stāties spēkā nevis 1.janvārī, bet 2014.g. pavasarī.

25. novembrī pasaulē tiek atzīmēta diena pret vardarbību pret sievieti un saistībā ar to LM bija plānotas vairākas aktivitātes. Decembra sākumā LR raidījums „Ģimenes studijā” tika veltīts vardarbības ģimenē tēmai. Pēc raidījuma gūtie secinājums – lai gan likumā ir

instrumenti, kā vērsties pret vardarbību ģimenē, realitātē attieksme ir sistēmiski vienaldzīga.

V.Boļšakova dalās ar iespaidiem no konferences Parīzē, kas tika veltīta vardarbības upuru tiesiskās aizsardzības aspektiem. Pirmo reizi konferencē līdzās politikas veidotājiem un nevalstiskajam sektoram ar savu pieredzi dalījās arī pašas cietušās sievietes. Konferencē tika pretnostatīti projekti un reālās dzīves situācijas, kad persona, kurai nepieciešams palīdzība, to nesaņem, lai gan uz vardarbības upuriem mērķēts projekts tiek īstenots tanī pašā rajonā.

Komitejas locekļiem tie demonstrēts Indijas nevalstisko organizāciju veidots videoklips par cietušā vainošanu izvarošanas gadījumā. http://www.youtube.com/watch?v=8hC0Ng_ajpY

S.Rāgs papildina, ka Saeimā izskatīšanā ir 4 pavadošie likumprojekti Civilprocesa likumam – grozījumi likumā „Par Policiju”, Bāriņtiesu likumā, lai gadījumos, kad vecāki neiesniedz tiesā pieteikumu par aizsardzību pret vardarbību, to varētu darīt Bāriņtiesa, Bērnu tiesību aizsardzības likumā, kas paredz pienākumu policijai informēt bāriņtiesu pēc bērna atrašanās vietas par policijas pieņemto lēmumu par nošķiršanu, ja šis lēmums ir saistīts ar kaitējuma draudiem bērnam vai tās personas brīvībai, dzīvībai vai veselībai, kas pastāvīgi dzīvo kopā ar bērnu, un Krimināllikumā, kas paredzēs kriminālatbildību par ļaunprātīgu nolēmumu par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu.

Š.g. 1.janvārī savukārt stājās spēkā grozījumi Civillikumā, to skaitā arī attiecībā uz laulības šķiršanu. Ja laulības šķiršanas iemesls ir fiziska, emocionāla u. c. vardarbība pret laulāto, kas pieprasa laulības šķiršanu, vai pret viņa bērnu vai laulāto kopīgo bērnu, tad tā var tikt šķirta arī gadījumos, kad laulātais pāris nav dzīvojis šķirti vismaz 3 gadus. Turklāt šādos gadījumos tiesa laulāto samierināšanas nolūkā nevar atlikt lietas izskatīšanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem. Vienlaikus stājās spēkā grozījumi Civilprocesa likumā, ja cietušais laulātais nevēlas satikties ar varmāku, tiesa var pēc cietušā laulātā lūguma katru laulāto iztaujāt atsevišķās tiesas sēdēs.

I.Poudžiunas informē par Pasauls Veselības organizācijas un Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EDzLI) organizētu konferenci Vīnē par starpinstitucionālo sadarbību. Vardarbība ir plašs jautājums, bet viena no lielākajām problēmām ir vardarbības apjoma aprēķināšana – tas parādās arī EDzLI dzimumu līdztiesības indeksā, kurā vardarbības indikators nav iekļauts kopējā indeksā, jo trūkst datu, kas būtu salīdzināmi starp dalībvalstīm. Viens no pētījumiem, kas tika prezentēts konferencē, liecina, ka sabiedrībā augstāks vardarbības līmenis pret sievieti un sieviešu diskriminācija korelē ar zemāku iecietību pret marginālajām grupām sabiedrībā – etniskām, invalīdiem, ar citādu dzimumorientāciju, uc.

Eiropā galvenās problēmas vardarbības pret sievietēm mazināšanai ir nesakārtota likumdošana, datu bāžu trūkums, naudas piesaistes grūtības, kā arī sieviešu ģenitāliju kroplošana (kas LV nav aktuāla, jo ir neliels imigrantu skaits no valstīm, kurās tā tiek praktizēta).

LV likumdošanā nav precīzi formulēts, cik lielas iespējas saņemt likumā paredzētu palīdzību ir gadījumos, kad vardarbība nav vēl veikta, bet saņemti tikai draudi. Likumdošanā ir atrunāta vardarbība uz ielas vai darba vietā, bet attiecībā uz privāto dzīvi nē. Joprojām iespējama virkne situāciju, kad diskrimināciju vai vardarbību nav iespējams pierādīt. Kā pierādīt pazemošanu? Ja sievietei nepietiek drosmes ar savu savainojumu aiziet pie ārsta, tālākas rīcības nav.

Attiecībā uz bērnu aizsardzību likumdošana ir sakārtota, bet vienlaikus vardarbība pret bērniem nemazinās. I.Poudžiunas norāda, ka eksistē pētījums, kas pierāda, ka pastāv cieša korelācija starp vardarbību intīmajās attiecībās un vardarbību pret bērnu – kamēr nav

mazināta vardarbība intīmajās attiecībās, arī vardarbības gadījumu skaits pret bērniem nemazināsies. Jautājums ir par valsts atbildību, jo fokusā būtu jābūt sistēmiskai vardarbības pārtraukšanai, nevis katra konkrēta gadījuma apkarošanai.

Par pārkāpumu nav jāuzņemas atbildība upurim, jo dažreiz sievietē to nav spējīga izdarīt. Piemēram, joprojām dzimumuzbrukumos cietušām sievietēm tiek prasīts tiesas priekšā atstāstīt nodarījumu/piedzīvoto.

I.Poudžiunas iepazīstina ar Dullusa modeli par starpinstitucionālo intervenci.

Prioritārie jautājumi, kas jārisina - nepieciešama datu bāzes izveide, izplatības novērtēšanai, radīto zaudējumu novērtēšanai un nepieciešamo līdzekļu piesaistei. Rosina iedzīvotāju veselības aptaujās iekļaut jautājumu par vardarbību. Tas ne vien dotu informāciju par vardarbības gadījumu skaitu, bet arī aktualizētu jautājumu sabiedrībā.

I.Poudžiunas jautā, vai iespējama sadarbība ne vien Komitejas ietvarā, bet arī citādi – piemēram, rekomendāciju vardarbības mazināšanai izstrādē.

I.Alliks piebilst, ka arī Eiropas institūcijās, par kuru aktualitātēm bija plānots informēt E.Kalniņai, vardarbības jautājums ir aktualizēts. Vienlaikus vardarbība vairāk tiek atpazīta sabiedrībā, kas daļēji skaidro, kāpēc vardarbības gadījumu skaits nemazinās.

I.Poudžiunas min, ka LV nav reprezentatīvu pētījumu par vardarbību pret sievieti – ne par izplatību, ne par formām, ne par izmaksām.

I.Lāce aicina nākamā gada darba kārtībā iekļaut pētījumus, kuru izstrādē ir iesaistīts „Resursu centrs sievietēm Marta” – par vardarbības ģimenē novēršanu, par prostitūciju, kas tiek skatīta kā viena no vardarbības formām, par sieviešu tēla atspoguļojumu medijos, kā arī par seksuālo *bullingu* skolās jauniešu grupās.

Nolemj:

Informāciju pieņemt zināšanai.

Sēdi beidz plkst. 15:45

Komitejas priekšsēdētājs

I.Alliks

Protokolēja

L.Rozīte-Torpe